

GÌN GIỮ VÀ PHÁT HUY VỐN VĂN HÓA VĂN NGHỆ DÂN GIAN CẦN THƠ

(Tham luận của Ts. Trần Văn Nam

Chủ tịch Hội Văn nghệ Dân gian TP. Cần Thơ đọc tại Đại hội)

1. Cần Thơ là thành phố trung tâm của vùng đồng bằng sông Cửu Long, không chỉ về mặt địa lý mà còn về nhiều lĩnh vực trong đó có văn hóa... Vấn đề văn hóa vùng và phân vùng văn hóa ở Việt Nam đã và đang được giới nghiên cứu quan tâm theo hướng tìm hiểu sự “thống nhất trong đa dạng”. Các vùng miền, các dân tộc Việt Nam có một nền văn hóa gốc nông nghiệp chung đồng thời từng vùng miền cũng có những sắc thái riêng. Rồi nền văn hóa ấy trên tiến trình lịch sử đã chịu ảnh hưởng văn hóa Ấn Độ, Trung Hoa và phương Tây. Do vậy, việc tìm ra, giữ gìn và phát huy những đặc điểm riêng của văn hóa từng vùng là điều thật sự cần thiết. Bởi đó chính là cội nguồn của bản lĩnh và sức sống dân tộc nói chung, cộng đồng dân cư một địa phương nói riêng.

Nam bộ là một vùng văn hóa rộng lớn gồm có hai tiểu vùng: Đông Nam bộ và đồng bằng sông Cửu Long. Do vị trí trung tâm như đã nói trên, nghiên cứu văn hóa Tây Nam bộ, cần phải coi địa bàn Cần Thơ là một trong những địa bàn khảo sát chính. Có thể nói diện mạo văn hóa Cần Thơ là văn hóa đồng bằng sông Cửu Long thu nhỏ, với đầy đủ các yếu tố nền tảng của văn hóa Nam bộ: văn hóa lúa nước, văn hóa miệt vườn, văn hóa sông nước.

Như vậy, việc sưu tầm, nghiên cứu, gìn giữ và phát huy vốn văn hóa truyền thống ở Cần Thơ thật sự có một ý nghĩa hết sức to lớn. Đây là công việc của toàn xã hội, của nhiều bộ phận hữu quan, trong đó những

16 người làm công tác văn hóa, văn nghệ dân gian là thành phần chủ chốt.

Hội Văn nghệ dân gian Cần Thơ mang bản chất của một tổ chức “chính trị - xã hội - nghề nghiệp”, tập hợp một lực lượng, bằng hành động cụ thể của mình, góp phần xây dựng một nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc như Nghị quyết của Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương lần thứ 5 (khóa VIII) đã đề ra: “Giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc”. Trong phạm vi hoạt động của mình, Hội Văn nghệ dân gian Cần Thơ ý thức được trách nhiệm “tổng kiểm kê” vốn văn hóa truyền thống ở Cần Thơ do các thế hệ ông cha gây dựng từ những ngày đầu khai phá trước khi phát hiện ra “Cần Thơ gạo trắng nước trong, Ai về xứ bạc thông dong cuộc đời”. Việc “tổng kiểm kê” nói trên sẽ đem lại những lợi ích lâu dài khi những giá trị truyền thống phát huy tác dụng. Văn hóa là một thứ “gien” xã hội, giữ vai trò quan trọng trong việc duy trì phẩm chất người cho thế hệ sau. Hơn thế, văn hóa, vốn là hệ thống các giá trị góp phần vào việc điều chỉnh các ứng xử, lại là động lực của sự phát triển bền vững... Xét cho cùng, những chủ trương, kế hoạch phát triển kinh tế xã hội thành phố đều có sự tham gia của yếu tố văn hóa. Chẳng hạn, vấn đề an toàn giao thông ít nhiều đều có liên quan đến văn hóa của người tham gia giao thông...

2. Sưu tầm, nghiên cứu văn hóa văn nghệ dân gian Cần Thơ những năm tới.

Từ những ngày đầu thành lập (2003) Phân hội Văn nghệ dân gian Cần Thơ, nay là Hội Văn nghệ dân gian Cần Thơ, hầu hết hội viên bằng cả tâm huyết của mình đã có nhiều cố gắng trong việc sưu tầm những “hạt ngọc” quê mình. Từ tập sách *Bước đầu tìm hiểu văn hóa dân gian Bình Thủy - Long Tuyền* (Nxb Văn nghệ TP. HCM, 2005) đến *Văn hóa văn nghệ dân gian Cần Thơ* (Nxb Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh, 2008), *Văn hóa sông nước Cần Thơ* (Nxb Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh, 2009)... đến nay Hội đã có 6 công trình tập thể và nhiều công trình cá nhân. Ngoài ra còn phải tính đến nhiều bài báo, bài viết của hội viên... đề cập đến văn hóa dân gian Cần Thơ với những khía cạnh và mức độ khác nhau.

Tuy vậy, nhìn chung về công việc sưu tầm vốn văn hóa dân gian Cần Thơ, chúng ta chưa làm được nhiều. Bản thảo bộ sưu tập văn học dân gian Cần Thơ (do một nhóm hội viên thực hiện từ năm 2009) vừa hoàn thành trong năm 2011. Công trình này trên 1.000 trang A4 (khoảng 2.000 trang sách) được nhóm nghiên cứu ghi chép từ những lần đi thực tế đến tận các phường

xã, xóm ấp. Đó là những câu chuyện về địa danh, truyện có liên quan đến lịch sử và văn hóa, những câu hò, những bài về... Điều đáng quan tâm là hình thức diễn xướng của những thể loại nêu trên chưa được miêu tả, bởi vì đó phải là một công trình nghiên cứu khác nữa, với một thời lượng làm việc nhất định. Những phong tục tập quán, tín ngưỡng và nghi lễ đẹp đẽ đã từng tồn tại trong sinh hoạt đời sống của người bình dân chưa được tập hợp một cách đầy đủ và có hệ thống, những vấn đề thuộc về đời sống vật chất, sinh hoạt lao động sản xuất... được trình bày rải rác nhưng vẫn chưa được tập hợp trong những công trình xứng tầm với nó. Nói một cách tổng quát, nếu chúng ta tạm thời chia văn hóa dân gian thành hai thành tố, văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần, rồi đối chiếu với những gì đã làm được thì công việc “tổng kiểm kê” tài sản văn hóa Cần Thơ do tiền nhân để lại còn đang chờ phía trước.

Nguồn nhân lực đã có, vấn đề còn lại là một kế hoạch tổng thể bao gồm các dự án, đề tài nghiên cứu. Trong thời gian tới Hội Văn nghệ dân gian Cần Thơ sẽ cố gắng tìm cách triển khai một số đề tài theo hướng xã hội hóa. Và chúng tôi luôn luôn đón nhận sự quan tâm hỗ trợ của các cấp lãnh đạo về tinh thần cũng như nguồn kinh phí. Kinh phí là một trở ngại, những người làm công tác sưu tầm nghiên cứu văn hóa dân gian rất cần sự giúp đỡ của các sở, ban ngành hữu quan để có thể nhận nguồn kinh phí thích đáng ngỗ hầu hoàn thành nhiệm vụ của mình.

Tóm lại, có thể nói giữ gìn và phát huy vốn văn hóa văn nghệ dân gian Cần Thơ nói riêng, văn hóa Việt Nam nói chung là một nhiệm vụ thiêng liêng. Chính vì thiêng liêng nên đã có rất nhiều nhà biên khảo của các thời đại đã lặn lội thực hiện. Họ không là hội viên của một hội nào, bởi họ làm việc này từ khi chưa có hội. Đây là điều đáng để tất cả chúng ta suy gẫm.

